Autor Guste Santini
Subota, 23 Listopad 2004 20:16

”Po podacima Hrvatske narodne banke, krajem srpnja ove godine ukupni je vanjski dug Hrvatske iznosio 25,7 milijardi američkih dolara, što je za 2,18 milijardi dolara više nego na kraju prošle godine.

Od 25,7 milijarde USD-a ukupnog inozemnog duga Hrvatske, 35,5 posto je dug države, 32 posto dug banaka, dok je preostala trećina dug gospodarstva (ostalog sektora, odnosno poduzeća 25,3 posto) i dug po osnovi izravnih ulaganja.

Mada su svi sektori tijekom prvih sedam mjeseci ove godine zabilježili sporiju dinamiku rasta inozemnog duga, još uvijek je najveće apsolutno povećanje duga zabilježeno kod banaka, zatim kod države te ostalog sektora. Takva povećanja inozemnog duga tih sektora posljedica su preuzimanja novih kredita, kao i izdavanja međunarodnih obveznica.

Po podacima HNB-a, tijekom prvih sedam mjeseci ove godine banke su svoj inozemni dug povećale za 891,3 milijuna dolara, na 8,2 milijarde dolara krajem srpnja ove godine.

Inozemni dug države u sedam mjeseci povećan je za 688,5 milijuna dolara, na 9,1 milijardu dolara.

Inozemni dug ostalih sektora, odnosno poduzeća, krajem srpnja iznosio je 6,5 milijardi dolara, što je 536,4 milijuna dolara više nego krajem prošle godine.”

To nam govore podaci centralne banke; što je sa dijagnozom istih podataka?

Istini za volju valja reći da je odnos (udio) inozemnog duga i BDP-a smanjen pa bi se moglo “zajključiti kako se stvari poboljšavaju”. Jasno, nikom normalnom to ne pada na pamet.

Inozemni dug je rezultat ekonomske politike koja je svoj cilj definirala stabilnošću tečaja i cijena. U tome je ona uspjela. Cijena koja je pri tom plaćena iznosi više od 41 milijardu $ kumulativnog deficita robne razmjene od Antiinflacijskog programa iz 1993. godine do danas.

Pri tome je od dijagnostičkog značaja identificirati da je Hrvatska do 1995. godine imala gotovo uravnoteženu robnu razmjenu (sic!).

Prema tome, instrumentalne varijable su postale cilj a ono što je trebao biti cilj (stope rasta i zaposlenost) tek rezidualne veličine. Sve je dobro funkcioniralo dok je svijet (čitaj: MMF) to dozvoljavao. Sada kad smo prezaduženi (da li je to /zaduživanje/ bila taktika svijeta prema Hrvatskoj, smatram, nije samo retoričko pitanje) priča se prenosi na nacionalno financijsko tržište. Diferencijalni učinci zaduživanja države na nacionalnom i internacionalnom tržištu su poznati. Za neekonomiste moram napomenuti da su oni dramatično nepovoljniji kada se država zadužuje u zemlji umjesto u inozemstvo (vrijedi najmanje u kratkom roku).

Deficit platne bilance je u Hrvatskoj neuporedivo bolji od deficita trgovačke bilance. Za ovu temu je relevantna platna bilanca. Ipak mora se primjetiti “rupa” od dvije milijarde u platnoj bilanci svake godine se krpa na različite načine. Sve u svemu hrvatska država, stanovništvo, privreda postaju ovisni o fikasnom tečaju i, temeljem istog, rastućem deficitu robne razmjene s inozemstvom. Turizam za državu ima status mane (manhu) kao što je to imalo zrnje poslato od Gospodina za Židove na putu od Egipta do obećane im Zemlje. S jedne strane, turizam ostvaruje devizni priliv, i, s druge strane, značajan je izvor fiskalnih (poreznih) prihoda. (Vidi: “Ekonomja/Economics” posebno zadnjih nekoliko brojeva).

Koja je budućnost hrvatskog inozemnog duga? Kakve su mogućnosti hrvatske politike? Da li je ...? ili Nije li.....? samo su varijacije na temu problema koji simbolizira (sublimira) inozemni dug.

U uvjetima najracionalnije ekonomske politike nije moguće zaustaviti inozemni dug još nekoliko godina. Naime, pored deficita koji proizlazi iz odnosa s inozemstvom poseban (rastući) problem servisiranje tog duga. Prema tome, u prvom koraku, valja povećati izvoznu orijentaciju koja bi “pokrila” trošak duga koji nije manji od milijarde i pol dolara. Nadalje, potrebno je amortizirati apreciran za izvoznike nepovoljan tečaj kune. Zadržavanje (fiksiranje) tečaja cijelu priču dodatno dramatizira (odnos marginalnih produktivnosti rada). Poruka za ekonomsku politiku je jasna valja instrumente ekonomske politike usmjeriti na štednju odnosno investicije kako bi se dinamizirao privredni razvoj i smanjila ovisnost o inozemstvu.

Nije izvjesno da će se navedeno dogoditi. Ovo tim više što je Hrvatska, po mom mišljenju, osuđena na dug od 40 milijardi dolara o čemu se “u pristojnom društvu ne razgovara”. Očito je jednostavnije provoditi politiku sa vremenskim horizontom od četiri godine nego brinuti o dugoročnim interesima Hrvatske. Prvi pristup donosi glasove a drugi ih odnosi. Upravo je tu uloga današnjeg i budućeg predsjednika države da upozorava i tako ispravlja kratkoročne mjere tekuće pollitike. Moralni autoritet nije ništa manji ako se funkcija predsjednika države shvati kao glasogovornik građana. Uostalom, jedino predsjednik države može reći da ga je narod imenovao i s njim potpisao ugovor o uzajamnim pravima i obvezama. To je tako od egipatskih faraona.